

De basis ligt in het Sport- & Bewegingsonderwijs!

‘In de gymles is de basis gelegd voor deze gouden medaille. Dit succes komt voort uit de mogelijkheden die mij op de basisschool al werden geboden. Het juiste sportadvies, de talent(h)erkenning en de mogelijkheden om mijn sportieve kwaliteiten al op jonge leeftijd te ontwikkelen: ik draag deze medaille dan ook op aan mijn gymleraar van de basisschool’.

Door: Sebastiaan Platvoet, Mark de Niet en Marije Elferink-Gemser

Het is 2028 en een Nederlandse medaillewinnaar spreekt de sportpers toe. De basis voor zijn succes is gelegd in het sport- en bewegingsonderwijs. Een utopie denk je?

Als het aan het lectoraat Sporttalent van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen ligt niet. Zij ziet een belangrijke rol weggelegd voor het sport- en bewegingsonderwijs (SBO) in het herkennen en ontwikkelen van sportief talent.

Excellentie in het onderwijs

Hoewel de laatste jaren steeds meer aandacht is voor excellentie (op verschillende gebieden) in het onderwijs (zie voor een overzicht van excellentieprojecten de site van Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO)), heeft het sport- en bewegingsonderwijs tot dusverre geen subsidies ontvangen voor een excellentieproject. Wel zijn er kleine lokale initiatieven, zoals in Nijmegen, waarbij de school een ondersteunende rol heeft richting sportvereniging en talent. Voetbalclub NEC heeft bijvoorbeeld een aantal jonge talenten ondergebracht op basisscholen in de buurt van het eigen trainingscomplex De Eendracht. Het idee is dat kinderen direct na school naar het trainingsveld kunnen komen zonder lange reistijd, en dat zij daardoor op een gunstigere tijd (15.00 – 17.00) kunnen trainen. De school zelf heeft hierin echter een beperkte functie en draagt nog niet direct bij aan de ontwikkeling van het sporttalent. Ondanks dat weinig financiën beschikbaar zijn, is in het visiedocument ‘Human Movement and Sports in 2028’ toptalent benoemd als één van de profileringsmogelijkheden van een school (Brouwer, 2011). Het is dus goed mogelijk om te kiezen voor toptalent als profilering. Een dergelijke keuze is volgens de auteur afhankelijk van de omgeving, ambities en plannen van de school. De school in Nijmegen is een voorbeeld van een basisschool die in samenwerking met

het lectoraat Sporttalent kiest voor deze profilering en actief een bijdrage wil leveren aan het herkennen en ontwikkelen van de sportief getalenteerde kinderen op hun school.

Huidige kennis

De eerste stap naar de gouden medaille is het herkennen van sportief talent. Om dit al binnen het basisonderwijs te kunnen, is het van belang om een goed profiel te kunnen maken van ‘het talent’ op zeer jonge leeftijd. Daarom zijn in 2010 vakdocenten LO uit het basisonderwijs bevraagd naar mogelijke kenmerken van kinderen die de potentie hebben in de sport uit te groeien tot een topsporter. Het uitgangspunt van de vragenlijst was een model van Bailey en Morley (2006) waarin talentontwikkeling binnen het bewegingsonderwijs centraal staat (Platvoet, Elferink-Gemser, & Visscher, 2010). Het model houdt in dat een individu een aantal basisvaardigheden moet bezitten om uiteindelijk als talent te kunnen worden beschouwd. Op basis van een literatuurstudie zijn voor elke ‘vaardigheid’ in het model (psychomotorisch, cognitief, interpersoonlijk, intrapersoonlijk, creativiteit) stellingen geformuleerd. Deze stellingen zijn vervolgens voorgelegd aan vakdocenten werkzaam in het primair onderwijs. Voor elke stelling is de vakdocent gevraagd aan te geven in hoeverre de stelling een kenmerk is van een kind (tussen de zes en acht jaar oud) dat de potentie heeft in de toekomst een topsporter te worden. Uiteindelijk hebben meer dan 400 vakdocenten deelgenomen aan het onderzoek. Volgens vakdocenten in Nederland laten sportieve talenten in de leeftijd van zes tot acht jaar zich kenmerken door zes vaardigheden:

- 1 doelgerichtheid
- 2 ontwikkelvermogen
- 3 motorische vaardigheid
- 4 creativiteit
- 5 interpersoonlijke vaardigheid
- 6 intellectuele vaardigheid.

De resultaten van het onderzoek benadrukken het *multidimensionele karakter* van het herkennen en ontwikkelen van sportief talent. Dit wil zeggen dat op basis van één vaardigheid sportief talent niet kan worden herkend. Vakdocenten vinden doelgerichtheid en ontwikkelvermogen de twee meest belangrijke kenmerken van sportief talent. Dit komt overeen met resultaten van ander onderzoek (Abbott & Collins, 2004; Thomas & Thomas, 1999).

Doelgerichtheid en ontwikkelvermogen

De resultaten van de eerste studie maken het mogelijk om sportief talent beter te karakteriseren, en dat biedt ook de mogelijkheid om een volgende stap te zetten in talentherkenning: de ontwikkeling van testen waarmee de belangrijkste vaardigheden uit de voorgaande studie op een valide en betrouwbare manier in de gymles kunnen worden vastgesteld.

Elkaar helpen

Dat doen we zelf

FOTOS: HANS DUMKROFF

bewegingsprogramma's aangeboden krijgen, kinderen in de oudere groepen zullen voor een deel ook sportspecifiek bezig zijn. Een nauwe afstemming met de programma's op de sportvereniging is hiervoor essentieel.

Win-winsituatie

Het lectoraat Sporttalent is nauw betrokken bij de plannen voor komend studiejaar op de basisschool in Nijmegen. De basisschool biedt het lectoraat de mogelijkheid om het werkveld op twee manieren van dienst te zijn. Op de eerste plaats door de basisschool te helpen met het identificeren en ontwikkelen van sportief talent. Kinderen worden getest op hun potentie zich te

In de afgelopen maanden zijn kinderen uit groep 3 en 4 ($n = 59$), die volgens de docent bovengemiddeld vaardig zijn in sport en bewegen, geobserveerd bij het uitvoeren van verschillende oefeningen. Kinderen is gevraagd om een aantal activiteiten (touwspelingen, balanceren, jongleren, pittenzakjes werpen) uit te voeren op drie verschillende niveaus; een heel hoog/moeilijk niveau, een hoog/moeilijk niveau en een gemiddeld niveau. Na afloop van deze periode is de kinderen gevraagd hoe leuk ze de activiteit vonden en hoe goed ze zichzelf vonden in de activiteit. Vervolgens kregen de kinderen de mogelijkheid de activiteit te gaan beoefenen waarbij ze zelf het niveau konden gaan kiezen. Hierbij is de keuze van het niveau geobserveerd evenals de inzet tijdens de activiteit. Ten slotte is de kinderen gevraagd waarom ze voor een bepaald niveau hebben gekozen. De vaardigheid doelgerichtheid wordt bepaald aan de hand van of kinderen blijven proberen om het gestelde doel op het niveau van hun keuze te bereiken. Hoe vaak proberen ze de oefening opnieuw? Hoe lang blijven ze actief? Ontwikkelvermogen wordt bepaald aan de hand van de vooruitgang in prestatie binnen een bepaalde tijd (eerste periode versus laatste minuut van de oefenperiode). De verwachting is dat kinderen die zowel doelgericht zijn als veel ontwikkelvermogen bezitten, de meeste potentie hebben om zich in de sport te ontwikkelen tot topsporter. De resultaten van het onderzoek worden momenteel geanalyseerd en in het najaar zal het onderzoek worden herhaald.

Herkenning niet zonder ontwikkeling

De basisschool in Nijmegen waar het onderzoek heeft plaatsgevonden kiest voor sport als profilering. Graag wil zij kinderen met sportieve kwaliteiten de mogelijkheid bieden hun potentie verder te ontwikkelen. Zij ziet hier een rol weggelegd voor de school en de omringende sportverenigingen. Een belangrijke conclusie in de wetenschappelijke literatuur is dat talentherkenning en talentontwikkeling twee processen zijn die niet los van elkaar zijn te zien (Vaeyens, Lenoir, Williams, & Philippaerts, 2008). Dat uitgangspunt hanteren we ook in de plannen voor komend jaar. Op basis van de resultaten uit de verschillende testen en de mening van de docenten worden sportieve talenten op de basisschool geïdentificeerd. Uiteraard wordt dit goed gecommuniceerd met de ouders. Zij die worden gekenmerkt als sportief talent krijgen vervolgens een programma aangeboden van in- en buitenschoolse lessen waarin verschillende vaardigheden voor kinderen optimaal worden ontwikkeld. De jongste groepen zullen vooral meer algemene

ontwikkelen in de sport, er wordt een programma ontwikkeld voor sportieve talenten uit verschillende leeftijdscategorieën en studenten van de ALO worden opgeleid en ingezet bij de uitvoering van de testen en de programma's. Op de tweede plaats biedt de basisschool het lectoraat de mogelijkheid om gedegen onderzoek te doen. De nauwe samenwerking maakt het mogelijk om kinderen op de basisschool regelmatig te testen en de ontwikkeling van kinderen te volgen. Onderzoekers binnen het lectoraat verkrijgen zo interessante gegevens waarmee meer inzicht wordt verkregen in de complexe processen van het herkennen en ontwikkelen van talent. Het doel is dat meer basisscholen in Nederland die zich willen profileren op dit thema gebruik kunnen maken van de verkregen inzichten zodat sportief talent niet alleen in de sport maar ook in het onderwijs optimale kansen wordt geboden hun potentieel te ontwikkelen.

Referenties

- Bailey, R., & Morley, D. (2006). Towards a model of talent development in physical education. *Sport, Education and Society*, 11, 211-230
- Brouwer, B. (2012). Human movement and sports in 2028 (2). Een blik in de toekomst van lichamelijke opvoeding / bewegingsonderwijs en sport op school. *Lichamelijke Opvoeding*, 3, 37-39
- Platvoet, S.W.J., Elferink-Gemser, M.T., & Visscher, C. (2010). Sporttalent Herkend. *Lichamelijke Opvoeding*, 5, 6-9
- Stichting Leerplan Ontwikkeling (2012). Overzicht gehonoreerde projecten excellentieregeling. Opgevraagd van: http://www.slo.nl/nieuws/00215/ProjectenExcellentieOverzicht_web.pdf/ Vaeyens, R., Lenoir, M., Williams, M., & Philippaerts, R. (2008). Talent identification and development programmes in sport. Current modes and future direction. *Sports Medicine*, 38, 703-714

Sebastiaan Platvoet is teamleider van het kennisteam Talent bij het Instituut voor Sport- & Bewegingsstudies van de HAN. Hij doet promotieonderzoek naar talentherkenning in het sport- en bewegingsonderwijs.

Mark de Niet is lid van het kennisteam Talent bij het Instituut voor Sport- & Bewegingsstudies van de HAN. Hij doet onderzoek naar talentherkenning in het sport- en bewegingsonderwijs en is tevens docent aan de HAN.

Marije Elferink-Gemser is lector Sporttalent aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen. Tevens is zij als universitair docent verbonden aan het Centrum voor Bewegingswetenschappen van het Universitair Medisch Centrum Groningen, Rijksuniversiteit Groningen. ◀

Contact:

sebastiaan.platvoet@han.nl